

6. Ulusal Hava Kirliliđi ve Kontrolü
Sempozyumu, 7-9 Ekim 2015

POLİÜRETAN KÖPÜK BAZLI PASİF HAVA ÖRNEKLEYİCİLERİN HAVA KALİTESİ İZLEME AMACIYLA SICAK BÖLGELERDE KULLANIMI VE OLASI BELİRSİZLİKLER

**Emine CAN-GÜVEN^{1(*)}, Dilek BOLAT¹, Kadir GEDİK¹, Perihan
Binnur KURT-KARAKUŞ²**

¹Akdeniz Üniversitesi, Çevre Mühendisliği Bölümü, Antalya

²Bursa Teknik Üniversitesi, Çevre Mühendisliği Bölümü, Bursa

Giriş

Pasif Örnekleyici

- Düşük maliyet, kolay kurulum, eş zamanlı örnekleme imkanı, küçük, gürültüsüz

Yarı-uçucu kimyasalların örneklenmesi

Örnekleme hızının belirlenmesi

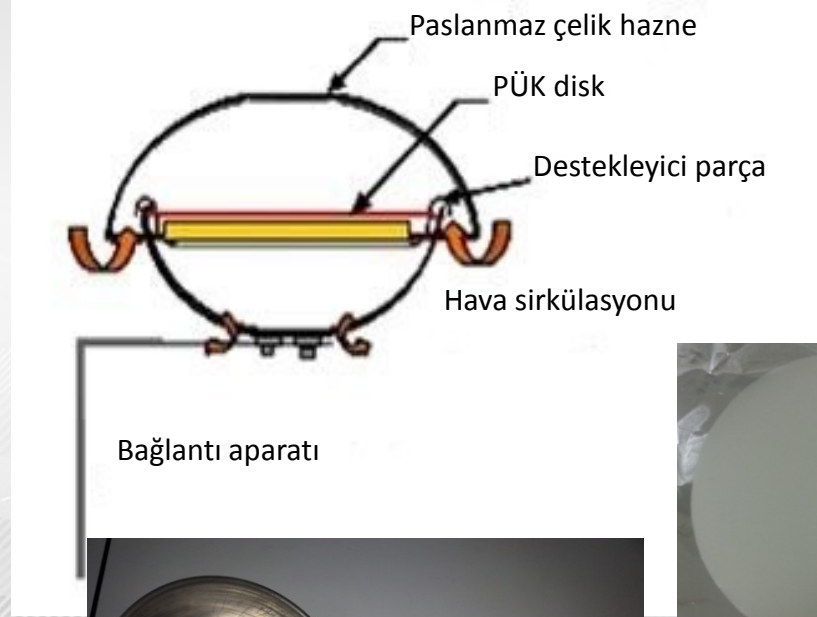
- Eş zamanlı aktif örnekleyici
- Temsilci (depürasyon) bileşiklerin kullanılması

Giriş

Örnekleme mekanizması

Poliüretan köpük (PÜK) disklerin kullanımı

Koruyucu hazne (rüzgar, güneş ışığı, yağmur vb. korumak için)

Amaç ve Kapsam

Hava kalitesi izleme çalışmaları

- Pasif Örnekleme
- Stockholm Sözleşmesi

Ülkemizde pasif örnekleme çalışmalarının durumu

Çalışma sırasında karşılaşılan problemler

- Örnekleme hızının belirlenmesi

Materyal ve Metot

Örnekleme

Antalya/Kumluca

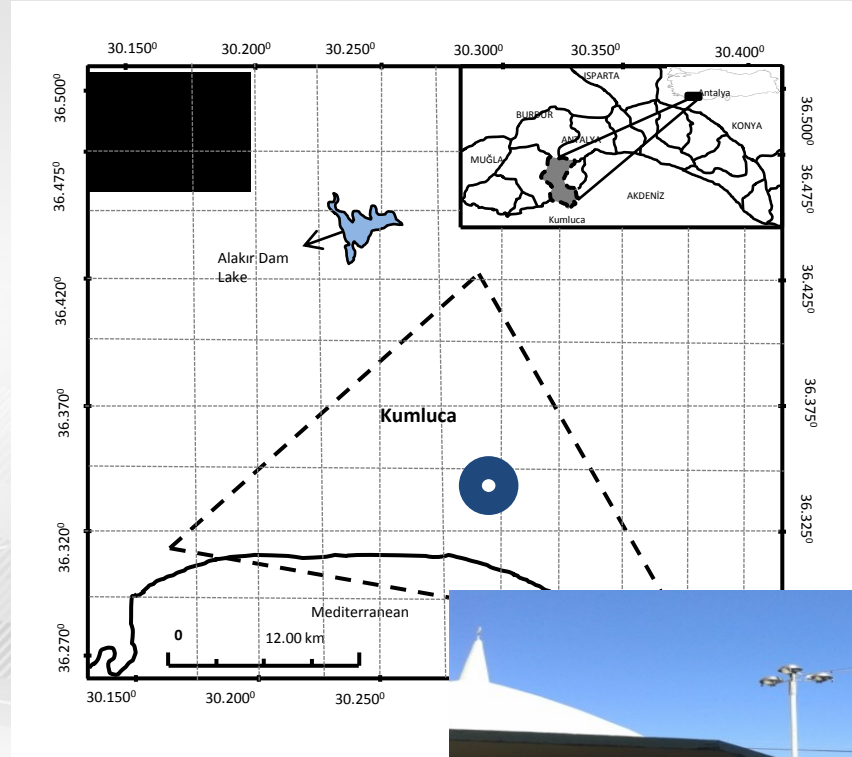
Bir aylık (n=6)

İki aylık (n=3)

Üç aylık (n=2)

Temsilci bileşikler

^{13}C -PCB 30, 107, 198
(her biri 250 ng) ve d_6 - γ -HCH (500 ng)

Materyal ve Metot

Analitik yöntemler

Soksalet Ekstraksiyon

Döner Buharlaştırıcı-1

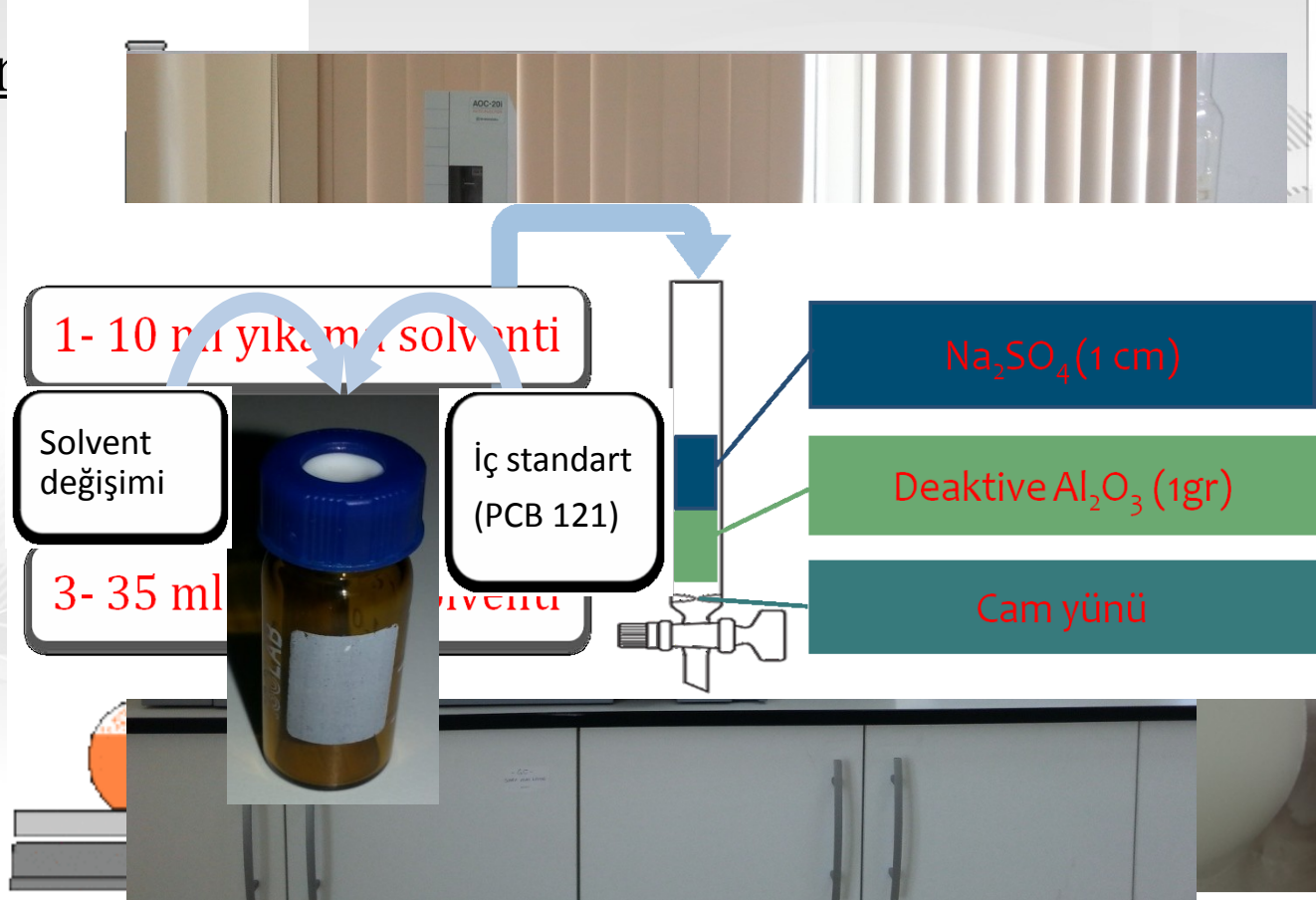
Yüksek Saflıkta Azot-1

Alumina ile Temizleme

Döner Buharlaştırıcı-2

Yüksek Saflıkta Azot-2

Solvent değişimi

Örnekleme hızının belirlenmesi

$R = k_A \times \text{Pasif örnekleme materyali yüzey alanı}$

$$k_A = \frac{\ln\left(\frac{C}{C_0}\right) \times D_{\text{film}} \times K'_{\text{PÜK-hava}}}{\text{zaman}}$$

$K'_{\text{PÜK-hava}} = K_{\text{PÜK-hava}} \times \text{PÜK materyali yoğunluğu}$

$$K_{\text{PÜK-hava}} = 0,6366 \times \log Koa - 3,1774$$

$$\log Koa = A + B/T$$

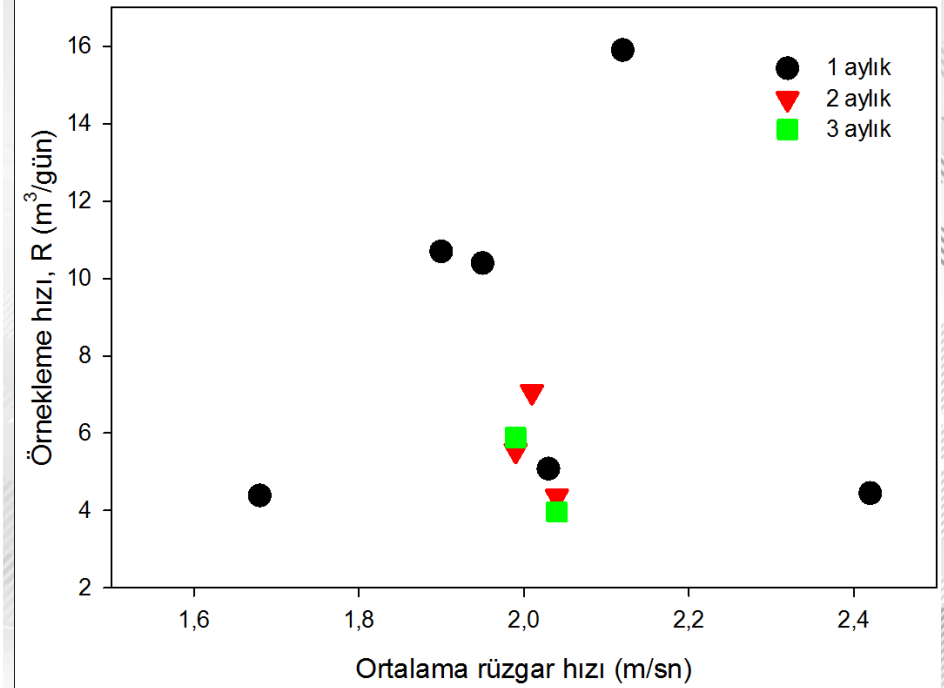
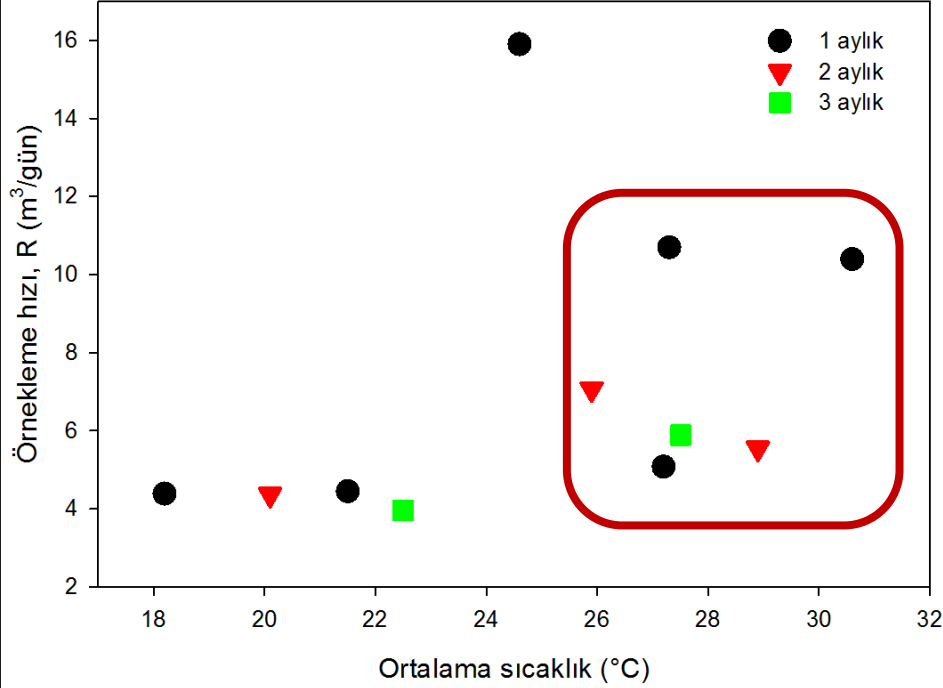
Sonuçlar ve Değerlendirme

Temsilci bileşikler ile hesaplanan örnekleme hızları ve meteorolojik veriler

Örnekleme süresi (gün)	Sıcaklık (°C)		Rüzgar hızı (m/sn)		Hesaplama kullanılan temsilci bileşik	Temsilci bileşiğin geri kazanım oranı (%)	Örnekleme hızı (m ³ /gün)
	Aralık	Ortalama	Aralık	Ortalama			
31	21,9-32,0	24,6±3,01	0,30-7,30	2,12±1,19	d ₆ -γ-HCH	16,6	15,9
30	25,1-31,6	27,3±1,65	0,30-4,90	1,90±1,04	d ₆ -γ-HCH	30,3	10,7
31	27,5-33,4	30,6±1,55	0,50-4,90	1,95±0,79	d ₆ -γ-HCH	17,6	10,4
31	24,0-31,6	27,2±1,69	0,50-4,80	2,03±0,99	PCB-30 ve d ₆ -γ-HCH	20,0 ve 46,7	5,08
30	16,3-28,3	21,5±3,05	0,40-18,4	2,42±1,66	PCB-30 ve d ₆ -γ-HCH	34,5 ve 57,7	4,45
32	15,4-22,5	18,2±1,52	0,40-4,30	1,68±0,52	PCB-30	41,7	4,39
61	21,9-32,0	25,9±2,77	0,30-7,30	2,01±1,13	d ₆ -γ-HCH	14,1	7,07
62	24,0-33,4	28,9±2,36	0,50-4,90	1,99±0,90	d ₆ -γ-HCH	19,0	5,55
62	15,4-28,3	20,1±2,74	0,40-18,4	2,04±1,26	PCB-30 ve d ₆ -γ-HCH	16,7 ve 33,4	4,37
92	21,9-33,4	27,5±3,28	0,30-7,30	1,99±1,18	d ₆ -γ-HCH	9,70	5,89
93	15,4-31,6	22,5±4,18	0,40-18,4	2,04±1,03	d ₆ -γ-HCH	29,4	3,96

Sonuçlar ve Değerlendirme

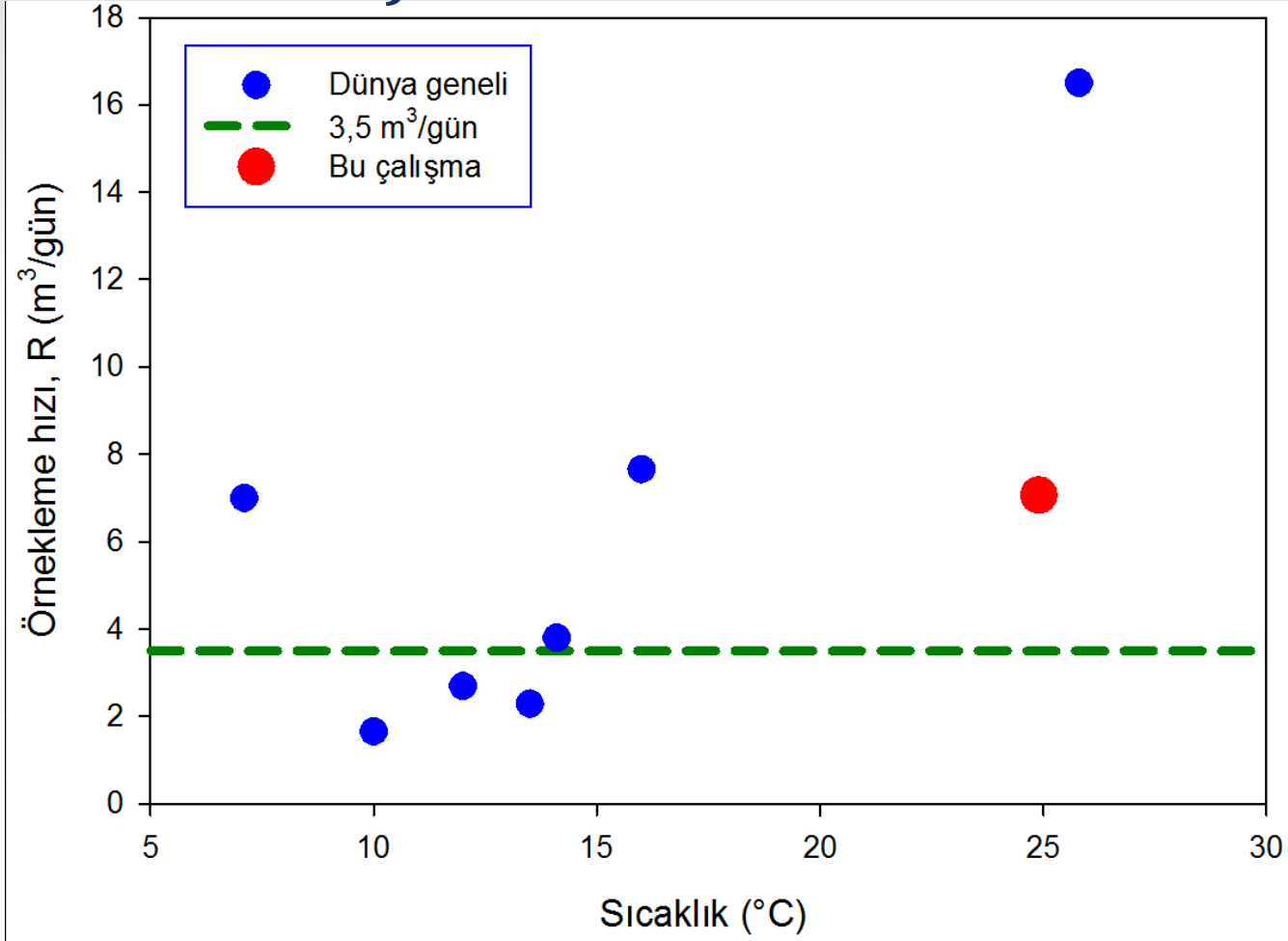
Örnekleme hızının ortam sıcaklığı ve rüzgar hızına göre değişimi

Tartışma ve Öneriler

PÜK bazlı pasif örnekleme ile gerçekleştirilmiş bazı çalışmalar

Örnekleme bölgesi	Örnekleme bölgesinin özelliği	Örnekleme süresi (gün)	Ortalama Sıcaklık (°C)	Örnekleme hızı, R (m ³ /gün)	Kaynak
Norveç	Kıyı	92-91	10-16	1,66-7,66	(Halse vd., 2012)
Şili	Kentsel ve referans alan	60	13,5	2,29-9,33	(Pozo vd., 2004)
Dünya geneli (n=25)	Polar, referans, kırsal, tarımsal ve kentsel	-	-	3,9±2	(Pozo vd., 2006)
Brno/ Çek Cumhuriyeti	Referans alan	7-84	(-8)-12	2,70-8,20	(Bohlin vd., 2014)
Barselona/İspanya	Kentsel ve referans alan	90	14,1	3,80	(Mari vd., 2008)
Kosetice/ Çek Cumhuriyeti	Meteorolojik gözlem istasyonu	28	7,1	7,00	(Klánová vd., 2007)
Toskana /İtalya	Kentsel, kırsal, tarımsal	60-160	-	3,90	(Estellano vd., 2012)
Dünya geneli (n=20)	Polar, referans, tarımsal ve kentsel	86-130	(-10,9)-25,8	1,79-16,5	(Koblizkova vd., 2012)
Antalya/Türkiye	Tarımsal	31-92	18,2-30,6	3,96-15,9	<i>Bu çalışma</i>

Tartışma ve Öneriler

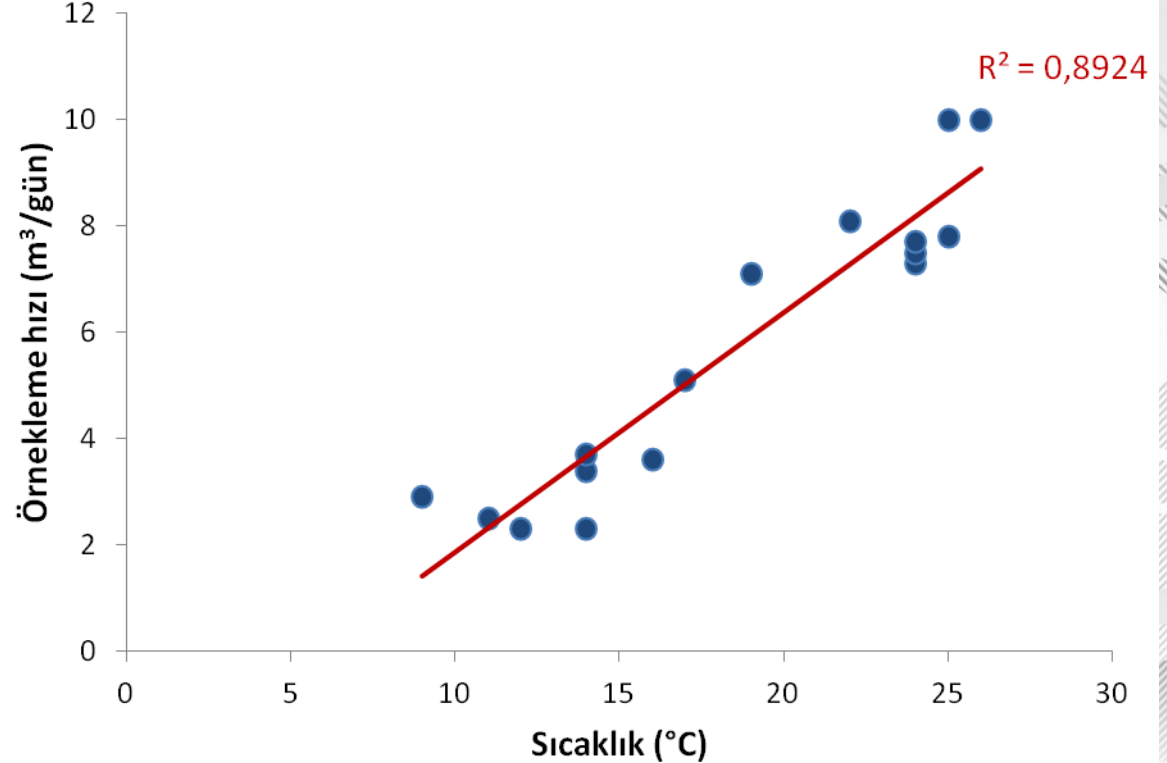

PÜK bazlı pasif örnekleme ile gerçekleştirilmiş bazı çalışmalar

Tartışma ve Öneriler

Ortam sıcaklığının etkisi

- 10°C lik artış, örnekleme hızını %43 arttırmakta

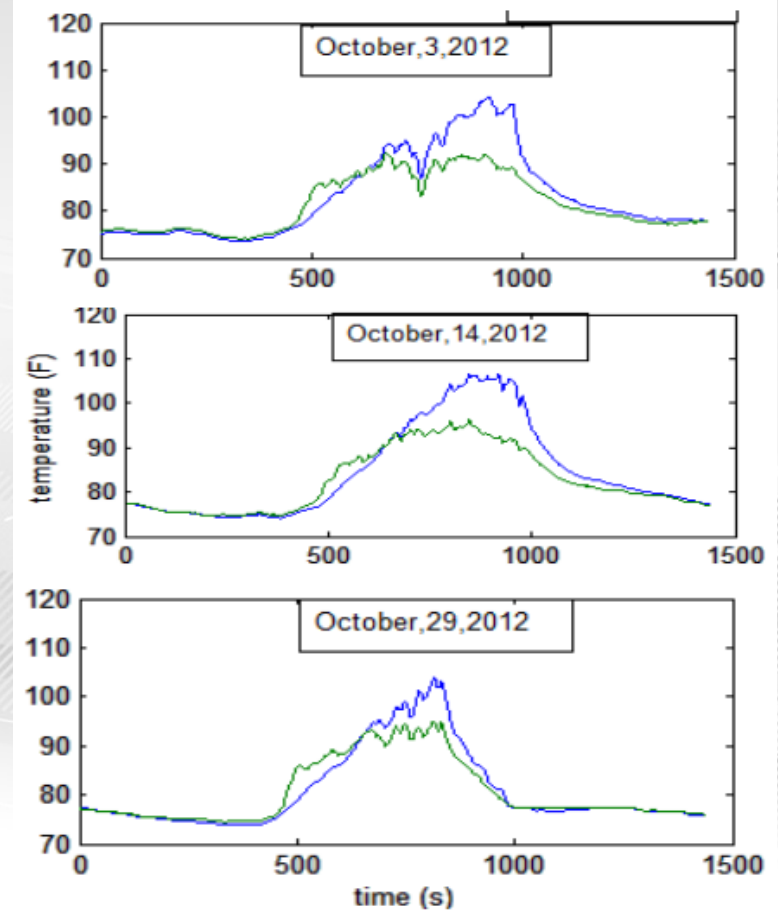

PÜK bazlı pasif örnekleme ile farklı sıcaklıklarda elde edilen örnekleme hızları (Kennedy vd., 2010)

Tartışma ve Öneriler

Örnekleyici iç sıcaklığının etkisi

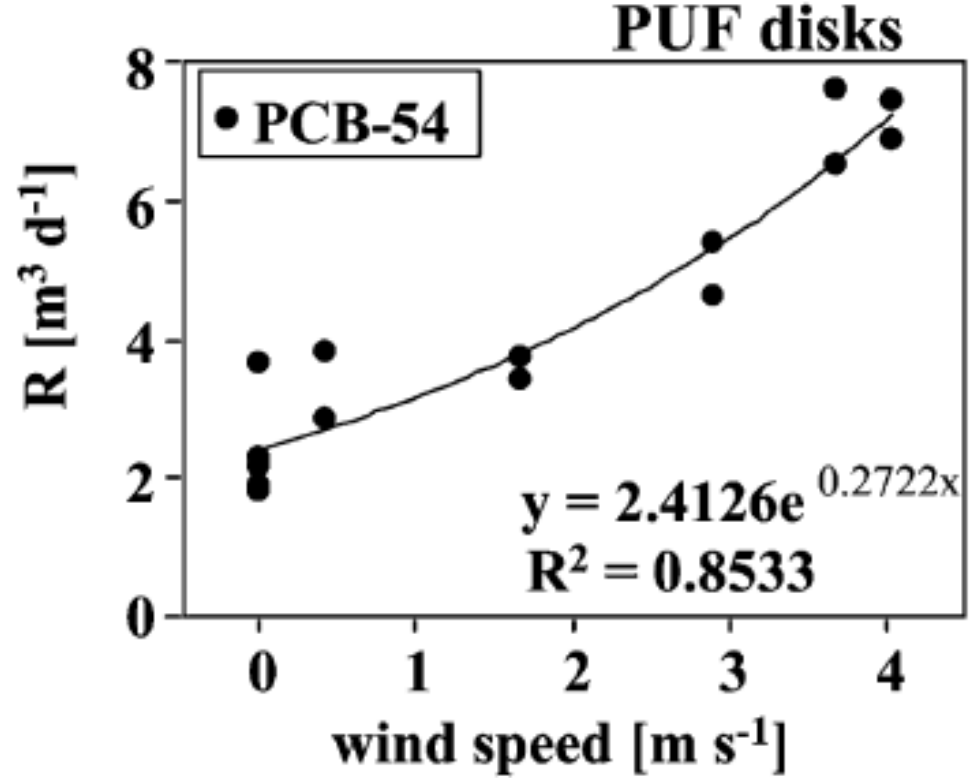
- İç sıcaklık > ortam sıcaklığı (Vardar vd., 2013)

Tartışma ve Öneriler

Rüzgar hızının etkisi

- Rüzgar hızı > 3,5 m/sn, örnekleme hızını arttırmakta (Tuduri vd., 2006; Moeckel vd., 2009)

Örnekleme hızı ile rüzgar hızı arasındaki ilişki (Moeckel vd., 2009)

Sonuç

Örnekleme hızına etki eden faktörler

- Örnekleme hızına etki eden faktörler: örnekleyici iç sıcaklığı, rüzgar hızı

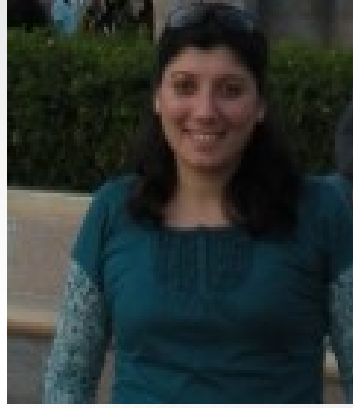
Dikkat edilmesi gereken hususlar

- Örnekleme hızı hesabında kullanılan sıcaklık değeri

Yapılması gereken çalışmalar

- Örnekleme ile eş zamanlı yürütülecek meteorolojik ölçümler

Teşekkür

Bu çalışma, TÜBİTAK-112Y175 no.lu kariyer projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

İletişim

Akdeniz Üniversitesi
Mühendislik Fakültesi
Çevre Mühendisliği Bölümü, Antalya

Tel :+90 242 310/6347-6326

E-mail :kgedik@akdeniz.edu.tr

eminecan@akdeniz.edu.tr

Kaynaklar

- Bohlin, P., Audy, O., Skrdlikova, L., Kukucka, P., Pribylova, P., Prokes, R., Vojta, S., Klanova, J., 2014. Outdoor passive air monitoring of semi volatile organic compounds (SVOCs): a critical evaluation of performance and limitations of polyurethane foam (PUF) disks. *Environ Sci Process Impacts* 16 (3), 433-44.
- Estellano, V.H., Pozo, K., Harner, T., Corsolini, S., Focardi, S., 2012. Using PUF disk passive samplers to simultaneously measure air concentrations of persistent organic pollutants (POPs) across the Tuscany Region, Italy. *Atmospheric Pollution Research* 3 (1), 88-94.
- Halse, A.K., Schlabach, M., Sweetman, A., Jones, K.C., Breivik, K., 2012. Using passive air samplers to assess local sources versus long range atmospheric transport of POPs. *Journal of Environmental Monitoring* 14 (10), 2580-2590.
- Kennedy, K., Hawker, D.W., Bartkow, M.E., Carter, S., Ishikawa, Y., Mueller, J.F., 2010. The potential effect of differential ambient and deployment chamber temperatures on PRC derived sampling rates with polyurethane foam (PUF) passive air samplers. *Environmental Pollution* 158 (1), 142-147.
- Klánová, J., Èupr, P., Kohoutek, J.i., Harner, T., 2007. Assessing the influence of meteorological parameters on the performance of polyurethane foam-based passive air samplers. *Environmental Science & Technology* 42 (2), 550-555.
- Koblizkova, M., Lee, S.C., Harner, T., 2012. Sorbent impregnated polyurethane foam disk passive air samplers for investigating current-use pesticides at the global scale. *Atmospheric Pollution Research* 3 (4), 456-462.
- Mari, M., Schuhmacher, M., Feliubadaló, J., Domingo, J.L., 2008. Air concentrations of PCDD/Fs, PCBs and PCNs using active and passive air samplers. *Chemosphere* 70 (9), 1637-1643.
- Moeckel, C., Harner, T., Nizzetto, L., Strandberg, B., Lindroth, A., & Jones, K. C. (2009). Use of depuration compounds in passive air samplers: Results from active sampling-supported field deployment, potential uses, and recommendations. *Environmental science & technology*, 43(9), 3227-3232.
- Pozo, K., Harner, T., Shoeib, M., Urrutia, R., Barra, R., Parra, O., Focardi, S., 2004. Passive-Sampler Derived Air Concentrations of Persistent Organic Pollutants on a North-South Transect in Chile. *Environmental Science & Technology* 38 (24), 6529-6537.
- Pozo, K., Harner, T., Wania, F., Muir, D.C., Jones, K.C., Barrie, L.A., 2006. Toward a global network for persistent organic pollutants in air: results from the GAPS study. *Environ Sci Technol* 40 (16), 4867-73.
- Tuduri, L., Harner, T., Hung, H., 2006. Polyurethane foam (PUF) disks passive air samplers: Wind effect on sampling rates. *Environmental Pollution* 144 (2), 377-383.
- Vardar, N., Chemseddine, Z., Santos, J., 2013. Effect of Ambient Temperature on PUF Passive Samplers and PAHs Distribution in Puerto Rico. *Computational Water, Energy, and Environmental Engineering* 2 (02), 41-45.